

д. філос. н., доц., завідувач кафедри філософії
Національного ун-ту харчових технологій

Кітов Микола Григорович
Китов Николай Григорьевич
Kitov Nikolay Grigorovich

Мілетці є науковцями чи філософами?
Милетцы есть науковцы или философы?
Are Milesians philosophers or scientists?

Історична заслуга мілетців як філософів полягає у тому, що вони, як природознавці, першими усвідомили обмеженість тогочасного наукового пізнання і запропонували принципово новий підхід до вивчення природи: описувати світ не у міфологічних образах, метафорах, а через першооснову. Саме в цьому їх коректно називати філософами

Ключові слова: природознавці, першооснова, наукова парадигма, криза в науці, філософія, матерія, наукове пізнання.

У науковій літературі першими європейськими філософами вважають видатних природознавців свого часу, представників мілетської школи Фалеса, Анаксимандра, Анаксімена, які жили і творили у VII–VI ст. до н.е. Такі погляди на виникнення європейської філософії є загальноприйнятими

Філософічність поглядів мілетців вбачають у тому, що вони шукали першооснову всього існуючого і знаходили її: Фалес у воді, Анаксимандр – у “апейроні”, Анаксімен – у повітрі. Проте, при такому підході до розуміння поглядів мілетців, виникають питання на які необхідно дати відповідь. *Перше:* чи не є пошук першооснови всього існуючого типовим природничонауковим підходом до вивчення природи? *Друге:* чи коректно в такому випадку названих природознавців називати філософами? *Третє:* в чому ж тоді полягає їх філософічність? Автор і ставить за *мету* дати відповідь на вказані питання.

Якщо філософічність мілетців вбачати лише у пошуках першооснови, то їх, на мій погляд, слід вважати лише природознавцями, а не філософами. Їх же філософічність полягає не в пошуках першооснови (пошук

першооснови є типовим природничонауковим підходом до вивчення природи), а в тому, що вони розробили принципово нову методологію (парадигму) наукового пізнання.

Історична заслуга мілетців як філософів полягає у тому, що вони, як природознавці, першими усвідомили обмеженість тогочасного наукового пізнання і запропонували принципово новий підхід до вивчення природи: описувати світ не у міфологічних образах, метафорах, а через першооснову. Мілетці історично першими репрезентують науку, яка у їх творчості піднялася до рівня самоусвідомлення (переросла в філософію). На рівні самоусвідомлення науки відбувається зміна її методологічних засад. Саме названі мислителі історично першими змінюють парадигму науки, а саме, стверджують, що наука повинна не просто описувати навколишній світ, а описувати його через першооснову. Цю ідею вперше висловив Фалес. Її уточнювали Анаксимандр, Анаксімен, Геракліт, Анаксагор, Левкіпп, Демокріт тощо. Останній вважав, що в основі всього існуючого лежать найдрібніші частинки – атоми. Атомам притаманні такі ознаки: вони матеріальні, неподільні, найдрібніші, різні за формою, розміром і вагою. Із таких частинок і складається багатогранність природи. Саме ця наукова парадигма і була тим принципом-основою (тобто була покладена в основу) розвитку науки протягом тисячоліть. Вона піддається переосмисленню лише у кінці XIX на початку XX ст. у період кризи в науці.

Науковці, виходячи з ідеї атомарної будови навколишнього світу, прагнуть відшукати найдрібнішу частинку з якої складається Всесвіт. Це, на їх думку, допоможе відкрити формулу побудови Всесвіту і розгадати всі його таємниці. Але наука настільки глибоко заглибилась у пізнання першооснови світу, що, в кінці кінців, вимушена була визнати: першооснова зникла. Природознавці, зокрема фізики, вимушені були прийти до висновку: Всесвіт реально не існує, тобто, що об'єктивна реальність створюється вченими на кінчику пера. Такі парадокси у науці стали можливими завдяки відкриттю самою наукою нових, окрім речовинних, форм існування матерії.

На сьогоднішній день наука знає такі форми існування матерії: речовина, поле, плазма, антиречовина (у 1983 р. німецькі вчені у результаті наукового експерименту добули 7 атомів гелію з протилежними характеристиками, які можна назвати “антиречовиною”), антиполе (у 2000 р американські вчені отримали Нобелівську премію за відкриття нової форми існування матеріального світу).

Останні наукові факти деякі вчені (навіть академіки!) тлумачать як відкриття антиматерії. З філософської точки зору антиматерія не може бути відкрита принципово, адже все що пізнано чи отримано у результаті наукового експерименту охоплюється філософським поняттям “матерія”. Наука може відкрити безліч форм існування матеріального світу, але всі вони підпадають під філософське поняття “матерія”.

Сучасний стан у науці нагадує кризу у фізиці на рубежі XIX–XX ст., вихід з якої став можливим лише завдяки заміні застарілої методологічної парадигми, одним із фундаментальних положень якої було положення про корпускулярно-атомарну будову Всесвіту і яка свої витoki бере ще з мілетців, на принципово нову – діалектико-матеріалістичну. Одним з перших це робить В.І. Ленін у своїй праці “Матеріалізм і емпіріокритицизм” (1908 р

АННОТАЦИЯ

Милетцы есть ученые или философы?

Историческая заслуга милетцев как философов состоит в том, что они, как естествоиспытатели, первыми осознали несовершенный характер научного познания того времени и предложили принципиально новый подход к изучению природы: описывать мир не в мифологических образах, метафорах, а через первооснование. Как раз в этом их корректно называть философами.

Ключевые слова: естествоиспытатели, первооснование, научная парадигма, кризис в науке, философия, материя, научное познание.

SUMMARY

Are Milesians philosophers or scientists?

Milesians historical merit as philosophers is that they as naturalists were the first, who understood the limitations of contemporary scientific knowledge and offered a new approach to the study of nature: the world is not described in mythological images, metaphors. They proposed to take into account the fundamental principle. Therein it is correctly to call them philosophers.

Keywords: naturalists, fundamental principle, scientific paradigm, the crisis in science, philosophy, matter, scientific cognition.

Опубліковано: *Кітов М.Г.* Мілетці є науковцями чи філософами? Програма і матеріали 78-ої міжнародної наукової конференції молодих учених, аспірантів і студентів “Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у XXI столітті”, 2-3 квітня 2012 р. – Ч. 3. – К.: НУХТ, 2012. – 635с. – С. 51–52. (0,15 д. а.).